

Дубовський С. О.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ (Україна)

Баклан І. Є.,

здобувач вищої освіти за освітньо-науковою
програмою «Спеціальна освіта»,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ (Україна)

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФОРМА РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Анотація. У статті визначено певні ігрові технології, які використовують у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Гра є основним видом діяльності дитини дошкільного віку. Визначено, що діти цієї категорії граються дуже примітивно, їхня гра складається з одноманітних рухів. В таких іграх дитина отримує можливість виконувати вправи, які поступово ускладнюються і які легко включаються в ігрову ситуацію.

Ключові слова: діти з інтелектуальним порушенням, ігрові технології, спеціальний заклад.

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФОРМА РАБОТЫ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ИНТЕЛЕКТУАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ

Аннотация. В статье определены некоторые игровые технологии, которые используются в работе с детьми с интеллектуальными нарушениями. Игра является основным видом деятельности ребенка дошкольного возраста. Определено, что дети этой категории играют очень примитивно, их игра состоит из однообразных движений. В таких играх ребенок получает возможность выполнять упражнения, которые постепенно усложняются и которые легко включаются в игровую ситуацию.

Ключевые слова: дети с интеллектуальным нарушением, игровые технологии, специальное учреждение.

GAME TECHNOLOGIES AS A FORM OF WORK WITH PRESCHOOL CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISORDERS

Resume. The article identifies certain play technologies that are used in working with children with intellectual disabilities. Play is the main activity of a preschool child. It is determined that children of this category play very primitively, their game consists of monotonous movements. In such games, the child gets the opportunity to perform exercises

that are gradually becoming more difficult, and which are easily included in the game situation.

Key words: children with intellectual disabilities, game technology, special institution.

Постановка проблеми. Прагнення України приєднатися до європейської спільноти сприяє поступовому формуванню міжнародних підходів та стандартів у всіх сферах життя суспільства, включаючи надання спеціальних послуг. Одним із проявів цієї тенденції є повільне, але стійке просування ідеї деінституціоналізації послуг для дітей з розумовими та фізичними вадами, однієї з груп, що складають дітей з інтелектуальними порушеннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні даною проблемою займаються такі науковці, як Л. С. Вавіна, А. М. Висоцька, О. В. Гаврилов, Ю. В. Галецька, О. В. Гармаш, В. В. Золотоверх, А. А. Колупаєва, Т. В. Сак, М. П. Матвєєва, Н. Д. Мацько, О. П. Хохліна та інші.

Мета статті – висвітлення особливостей застосування ігрових технологій з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Виклад основного матеріалу. виправлення дефектів розумової діяльності та залучення до корисної праці – головне завдання виховання дітей з вадами розумового розвитку. Успіх значною мірою залежить від формулювання дошкільної освіти та навчання, зміст якої включає розвиток елементарної діяльності, часткове подолання порушень емоційно-вольової сфери та розвиток сенсорних функцій. Важко переоцінити значення гри у виховній роботі з цією категорією дітей. Гра – основний вид діяльності дитини дошкільного віку. Завдяки цьому вона пізнає навколишній світ, розвивається її мовлення, пам'ять, увага, мислення, формування дитини як члена колективу.

Порушення інтелектуального розвитку – це стійке, виражене зниження пізнавальної активності, що виникло на основі органічного ураження центральної нервової системи. Здебільшого це ураження мозку.

Щоб визначити ефективні стратегії розвитку дитини, батьки повинні мати інформацію, яка може допомогти прояснити очікувані результати та

визначити найкращі фактори, які повинні призвести до позитивних змін у розвитку дитини.

Діти з легкими інтелектуальними порушеннями мають незначні розлади когнітивної та емоційно-вольової сфер діяльності. Кількість таких дітей є більшістю серед дітей з вадами розумового розвитку. Діти шкільного віку успішно навчаються за спеціальною програмою, яка визначається змістом програми початкової освіти, яка супроводжується спрощеним вивченням математики, історії, географії, побутової хімії та фізики. Особливе місце у навчанні дітей з легкими інтелектуальними вадами займає трудове навчання та соціально-побутова орієнтація.

Характерною особливістю дітей з помірними вадами розумового розвитку є здатність опановувати поняття, що мають специфічне повсякденне значення, і водночас нездатність до самостійного концептуального мислення. Мовлення таких дітей формується повільно: окремі слова, іноді фрази. Розуміння мови, зверненої до них на побутовому рівні, зберігається. Порушується загальна моторика, що ускладнює формування навичок самообслуговування, але поступово такі навички формуються. Діти з помірними інтелектуальними вадами можуть оволодіти навичками спілкування, соціальними навичками, грамотністю, арифметикою, деякими уявленнями про навколишній світ, навчитися ремеслу. Але в той же час вони потребують постійної допомоги і не можуть жити самостійно (як це роблять діти з важкими та глибокими інтелектуальними порушеннями).

Для дітей з важкими вадами інтелекту характерне грубе недорозвинення рухової області, діти не можуть бігати і стрибати, їм важко переходити з одного руху на інший. Для багатьох з них диференційовані рухи пальців та рук неможливі, що ускладнює формування навичок самообслуговування. Когнітивні процеси мають виражену специфіку: сприйняття є поверхневим і недиференційованим; увага характеризується мимовільністю; мислення специфічне. Виразне мовлення у таких дітей взагалі не формується або існує на рівні безглуздих ехолалічних повторень, часто замість мови вони

використовують жести. Такі діти розуміють звернену до них промову, орієнтуючись переважно на інтонацію.

На особливості розвитку дитини значний вплив має характер її взаємин із навколишнім середовищем, що складається протягом усього життя. Дорослий є необхідним рушієм, який власним ставленням до дитини формує її світогляд та сприйняття оточуючих та себе. Відносини з дорослими стають особливо важливими в дошкільний вік. Дитина з вадами розумового розвитку специфічно сприймає суспільство і виражає емоційне ставлення до нього. Постійне активне залучення дорослого до розвитку дитини сприятиме її вступу в суспільство, розвитку необхідних соціально значущих якостей та вольових характеристик, що забезпечать їй активну свідому позицію.

Дитині буде легше здобувати нові навички, якщо їх опановувати поетапно, маленькими кроками, і гра надає таку можливість. Вивчаючи нові навички, спочатку використовуйте прості та легкі завдання, а потім поступово підвищуйте рівень їх складності. Наприклад, якщо ви хочете навчити дитину складати головоломку, почніть із зображення двох-трьох елементів. Якщо дитина навчиться нанизувати бісер на нитку, починайте не з маленьких намистин і тонкої нитки, а з великих намистин і мережива. Якщо ви навчаєте дитину користуватися ложкою, починайте з таких страв, як йогурт, які самі прилипають до ложки, а «складні» страви, такі як суп, залиште на потім. На початку тренінгу використовуйте предмети, які дитина легко може тримати в руках і з якими легко працювати. Занадто великі предмети, як і занадто дрібні, незручні для дитини.

У спеціальній педагогіці гра є одним із найефективніших методів корекції психофізичного розвитку. Педагогічні працівники дошкільних закладів освіти досить часто використовують гру як ефективну форму спілкування, навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Переваги цієї форми оцінюються з позиції домінування його мотиваційної функції. «...У грі зароджується навчання, яке поступово бере на себе роль провідної діяльності» [2]. Оскільки провідною діяльністю дошкільника є гра,

усі заняття сенсорного розвитку слід проводити не просто у формі гри, а в ігровій формі.

Хороводні ігри вимагають рівного виконання всіма учасниками дій, що відповідає одній із суттєвих психологічних особливостей дітей з вадами розумового розвитку – яскраво вираженою тенденцією до наслідування. Розташування дітей по колу дозволяє вихователю спостерігати за поведінкою кожної дитини. Важливо також, щоб слова пісні розповідали дітям про їх поведінку в грі, вказували чергування та послідовність дій, які, таким чином, легше запам'ятовуються [6].

Рухливі ігри допомагають розвивати злагоджені та цілеспрямовані рухи у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Крім того, рухливі ігри дають дітям можливість швидко налагодити контакт один з одним, а це активізує інертних дітей. Ігрові дії та тексти пісень стимулюють власне мовлення дитини, що особливо важливо для дітей цієї категорії. У таких іграх дитина отримує можливість виконувати вправи, які поступово ускладнюються, і які легко включаються в ігрову ситуацію.

Центральне місце в педагогічній технології Марії Монтессорі належить дидактичному матеріалу, який сприяє здійсненню фізичних та психологічних функцій дитини, визначає максимальну самостійність, служить унікальним засобом розвитку уваги, волі, письма та елементарної математики. Марія Монтессорі вбачала головну цінність дидактичного матеріалу в тому, що він дозволяє організувати попередній досвід дитини [5].

Дидактична гра не є самоціллю на уроці, а засобом навчання та виховання. Дидактичну гру слід розглядати як форму творчої діяльності у тісному зв'язку з іншими видами праці. Якщо спочатку дитину може зацікавити лише гра, то дуже скоро її зацікавить матеріал, пов'язаний з нею, тобто підготуватися до участі в грі. Саме за допомогою гри вирішується багато перспективних та поточних завдань початкової освіти [8].

На думку Миколи Єфименка, ігри мають базуватися на географічних, етнографічних сюжетах, характерних для району, де впроваджується ця

технологія. У процесі рухово-ігрової діяльності можна ознайомити дітей з найрізноманітнішими професіями, їх специфікою, професійними термінами, особливостями рухового режиму.

Спілкування відіграє значну роль, оскільки мовлення є головним інструментом роботи вчителя [4].

Кожна рухова дія, кожна рухова ситуація повинна бути просякнута мовою. Автор технології розглядає в цьому плані доцільний розвиток корисного для педагогіки напрямку поєднання рухової та мовленнєвої діяльності у фізичному вихованні дітей, який забезпечує реалізацію таких методичних моментів, як:

- вчитель починає фразу, а діти повинні її закінчити, але закінчити правильно, адекватно конкретній ігровій ситуації;
- звучання рухів, характерних для певного образу, запропонованої ситуацією;
- поєднання та синхронізація мовлення та руху з поступовим залученням до цього процесу ритмічних, музичних, зорових та тактильних впливів;
- формування фізіологічного та мовного дихання, артикуляційної гімнастики, театру міміки та жестів, робота над виразністю мови, розвиток дикції, навички емоційного забарвлення фрази, на паузі та логічному наголосі;
- розширення та активізація словникового запасу та формування лексичних та граматичних навичок у процесі занять [9],

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що ефективним засобом залучення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до навчальної діяльності, щоб отримати радість від навчання є навчальна гра. Позитивні емоції, які можна викликати в грі, є не лише основою для встановлення контакту з цими дітьми, а й одним із важливих засобів використання їх компенсаційних можливостей.

Список використаних джерел

1. Будяк Л. В. «Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник». Черкаси: Вид. ЧНУ, 2009.
2. Гладуш В.А. Особливості формування іміджу професії корекційного педагога / В. А. Гладуш // Імідж сучасного педагога. – Полтава, 2014. – № 4 (143). – С. 3–7.
3. Декроли Ж. О. Возбуждение интеллектуальной и двигательной активности посредством воспитательных игр. История зарубежной дошкольной педагогики: хрестоматия. М., 1986.
4. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навчальний посібник. Рівне: Зелент, 2001.
5. Дичківська І. М. Розвивальна роль дидактичного матеріалу в педагогічній системі М. Монтесорі. 1998. № 4.
6. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі. К.: КМПУ ім. Б.Грінченка, 2003. 272 с.
7. Освітні технології: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2001.
8. Рудакова Д.І. Дидактична гра – дієвий засіб активізації пізнавальної активності учнів. 2005. № 16-18. 7-13 с.
9. Театр фізичного виховання та оздоровлення дошкільнят: методичні рекомендації. К.: ІСДО, 1995.

Матеріали подані в авторській редакції